

libros *Zosimus Comes*, latine versos a Leunclavio, uterque addictus superstitioni gentilium et christianorum principum sugillator. Desinente hoc sæculo celebris erat fama *Procli* Lycii philosophi, et scholiastis dialogorum Platonis¹, necnon *Hesy-chii* Alexandrini grammatici, quem licet Julius Scaliger dixerit ineptum ac sutilem, Salmasius tamen, Tanaquillus Faber et alii jure vocant *Glossographorum* facile principem.

¹ *Proclus Lycius* post Porphyrium scripsit adversus christianos. Fuit discipulus et in schola atheniensi successor Syriani, obiitque Athenis anno Chr. 485. Vide *Procli Vitam* editam a Joanne Alberto Fabricio.

SEXTUM ECCLESIAE SÆCULUM.

CAPUT PRIMUM.

ROMANORUM PONTIFICUM SERIES PRODUCITUR.

Post Symmachum, quem rebus exemptum humanis anno 514 diximus paulo supra, romanam gubernarunt Ecclesiam sexto sæculo *Hormisdas*, *Joannes I*, *Felix IV*, *Bonifacius II*, *Joannes II*, *Agapitus I*, *Silverius*, *Vigilius*, *Pelagius I*, *Joannes III*, *Benedictus I*, *Pelagius II* et *Gregorius Magnus*.

LIV. Ubi e vivis excessit Symmachus, *Magno Cassiodoro consule*, an. 514, inauguratus est pontifex *Hormisdas*, Campanus genere, patria Frusinone. Sublatum ejus opera Acacii schisma; controversiam *de uno e Trinitate in carne passo*, a monachis scythis excitatam¹ ob novitatem doctrinae, et ne ab eutylianis in malam partem traheretur, studuit compescere; atque adversus Faustum Reiensem confirmavit quæ de gratia et libero arbitrio tradiderat Augustinus. Novem expleverat pontificatus sui annos quum decessit cum sanctitatis odore *oss. Anicio Maximo*, id est, anno 523, VIII idus augusti².

LV. Demandatum post Hormisdam Ecclesiae romanæ regimen *S. Joanni I*, natione Etrusco³. Is a Theodorico rege legatus Constantinopolim ad imperatorem Justinum, novo et illustri

¹ Plura de monachis scythis Norisius noster lib. II *H. P.*, c. XVIII, in dissert. *De uno ex Trinitate in carne passo*, atque in *Apologia* pro iisdem monachis scripta.

² Chronologia Pagii nostræ in hoc sexto sæculo non adversatur.

³ Multi Senensem appellant. Vide pag. 137 Sandinum. Joannis ad Justinum imp. legatio consignatur in Chronico Marcellini, *oss. Philoxeno* et *Anicio Probo Juniore*, id est, anno 523. Decessit Ravennæ. Vide Gregorium Magnum, lib. III *Dialogorum*.

exemplo eundem corona et augustalibus insignibus decoravit, ac multis patratis miraculis in Italiam redux carceri a Theodorico, quoniam nil egerat in gratiam arianorum, mancipatus, illic gloriosa morte obiit die 18, aut 27, maii, anno 526, *coss. Anicio Olybrio Juniore*.

LVI. Traditur tum pontificatus *S. Felici IV*, Samniti sive Aprutino, qui ædificata Romæ SS. MM. Cosmæ et Damiani basilica, et in egenos munificentissimus, et maxima præditus simplicitate, mortalem deposuit sarcinam die 18 septembris anno 530, *Lampridio et Oreste coss.*¹

LVII. Electus deinde *Bonifacius II* Romanus, ac simul a Cleri factione *Dioscorus*, quo tamen paucis post diebus extincto, cessavit et schisma. Sed et brevis fuit Bonifacii legitimus episcopatus, nam proximo anno 531 *P. C. Lampadii et Orestis*, seu potius anno 532. *Iterum P. C.* obiit XVII kalendas novembris².

LVIII. Suffectus Bonifacio *Joannes II* e regione Cælii montis, qui naturæ concessit anno 535, *coss. Belisario*, die autem 6 ante kal. julias. Is illam positionem, *unus de Trinitate crucifixus est carne*, quam Hormisdas sensu eutychemo reprobaverat, catholico et nestorianis opposito ratam habuit, inflicto monachis *accemetis* illam impugnantibus anathemate³.

LIX. Brevior quoque fuit pontificatus *S. Agapiti*; nam ex archidiacono R. E. post Joannem II creatus pontifex Maximus, coactus a Theodoto Gothorum rege adire Constantinopolim, illic deposito Anthimo Trapezuntino eutychemo⁴, rebusque

¹ Ignoro cur *Felicem IV* omiserit lib. II Papirius Massonus.

² Hunc Bonifacium in epistola ad Joannem II, ejus successorem, appellavit *sanctissimum papam* Athalaricus rex gothicus, cujus litteræ extant apud Cassiodorum lib. VIII.

³ *Ἀκοίμητοι, accemeti*, dicti sunt quasi *insomnes*, quod in eorum cœnobiis nulla hora cessaretur a Dei laudibus. Agunt de his Theodorus Lector, Evagrius, Theophanes, Cedrenus; achimitenses vocat Liberatus diaconus in *Breviario* cap. xviii. Vide Glossarium Caroli Du Fresne.

⁴ Loco *Anthimi* constantinopolitanum antistitem ordinavit *Mennam*, repugnante licet Theodora Justiniani conjuge. *Mennam* sedisse post Epiphanium falso scribit Evagrius lib. IV, cap. xxxvi. Quanto studio humaniores litteras Agapitus prosequeretur, præfatione ad libros divinarum Institutionum tradit Cassiodorus.

Ecclesiæ compositis, e vita migravit V kalendas maias anno 536 *P. C. Belisarii*, primo pontificatus anno nondum exacto.

LX. Audita Agapiti morte, electus est papa Hormisdæ filius *Sylverius*, a Vigilio diacono Agapiti, qui Theodoræ Augustæ eutychemæ et Belisarii favore sperabat consequi honorem sacerdotii supremum, accusatus quasi Gothis spondisset traditurum se urbem, primum in Pataram Lyciæ, deinde in insulam Palmariam fuit relegatus, jura interim summi sacerdotii invadente *Vigilio*. Ea in insula S. Sylverius inedia consumptus est, ut inquit Liberatus, vel potius ferro necatus ab Eugenio famulo Antoninæ uxoris Belisarii, ut tradit Procopius Cæsariensis. Coronatus est autem martyrio XII kal. julias anno 540, *Justino Juniore coss.*, sive *P. C. Paulini VI*.

LXI. Tunc ergo romanus clerus ductus pacis studio et formidans Belisarii potentiam, consensit in electionem *Vigilii*, atque is saniore consilio obstitit Theodoræ, anathema in eutychemos et in acephalos innovavit, chalcedonensem confirmavit synodum, et Romam rediens e Constantinopoli *tribus Capitulis* damnatis et approbata synodo V, qua in re diu animo fluctuaverat, in Sicilia interiit ex calculorum dolore, anno ær. v. 555, et legitimi pontificatus 16, IV idus januaras, *P. C. Basilii XIV*.

LXII. Pelagius romanæ Ecclesiæ diaconus post *Vigilium* tenuit pontificatum annis fere quinque. Ob *trium Capitulorum* controversiam nondum sopitam, et quoniam credebatur auctor malorum, quæ Vigilius Constantinopoli fuerat perpessus, adeo invisus initio fuit, ut in tota Italia tres episcopi, qui ejus consecrationi adessent, minime invenirentur. Adlaborandum itaque illi fuit, pro V synodi auctoritate et proscriptione prædictorum *Capitulorum*, quod præstitit invicte, prudenterque. Supremus illi dies *P. C. Basilii XX*, scilicet, anno 560, VI nonas martias.

LXIII. Rexit deinde romanam Ecclesiam annis fere 13 *Joannes III*, cognomine *Catelinus*¹, de mortali vita sublatus,

¹ Evagrius, lib. IV, cap. xxxix, errat, scribens Joannem successisse Vigilio, cui successit Pelagius.

cum fuisset synodi V acerrimus propugnator, anno 573, III idus julii. Fasti coss. desinunt anno 566, P. C. Basilii XXV.

LXIV. Christianæ reipublicæ post Joannem præfuit *Benedictus I*, appellatus quoque *Bonosus*, sed electus anno 574, III nonas junias. Interpontificium ortum est ex perturbata irruptionibus Langobardorum Italia. Benedictus vestigiis decessorum insistens confirmavit synodum V, obiitque post quatuor regiminis annos III kalendas augusti, anno 578¹.

LXV. Inauguratus deinde pontifex *Pelagius II*, qui sedit ultra annos 11, extinctus inguinum morbo, anno 590, VI idus februarias, postquam adversantes synodo V represserat et acta Joannis C. P. se audacter *episcopum universalem* nominantis cassaverat.

LXVI. Gregorius *Magnus* senatorio genere ortus, Pelagio subrogatur invitus, monachus juxta Baronium S. Equitii, nulli addictus regulæ juxta Thomassinum, instituti autem S. Benedicti juxta Mabillonium, et alios. Claruisse Gregorium cunctorum meritorum perfectione, S. Idelphonsus testatur. Sanctitatem Antonii, Cypriani eloquentiam et sapientiam Augustini dicitur consecutus. Ipsius in divinæ Scripturæ libros amplissima commentaria, Dialogorum libri XXXV, Moralium IV et Epistolarum XII, doctrinam, pietatem et ecclesiasticæ disciplinæ studium undique spirant. Liturgiam, ritusque ecclesiasticos explicavit atque direxit; contra jactantiam episcopi C. P. se, ut diximus, appellantis *universalem*, sive *œcumenicum*, usurpavit omnium primus humilem titulum *Servi servorum Dei*. Ultra annos 13 gubernavit Ecclesiam, perpetuæ gloriæ assecutus hæreditatem IV idus martias, anno communis æræ 604.

PATRIARCHARUM NOMINA.

Sederunt Alexandria post Joannem Talaiam *Paulus, Zoilus, S. Apollinaris, Joannes, S. Eulogius*; Antiochiæ post Paladium *Flavianus, Severus, Paulus, Euphrasius, Euphremius, Domnus*,

¹ Anno 578 inauguratum fuisse pontificem Maximum Pelagium II, demonstrat Norisius in dissert. *De synodo V*, cap. IX, § 4. Baronius id referendum putavit ad annum 577. Panvinius vero, Sigonius et Holstenius ad annum 579.

Anastasius, Gregorius; Jerosolymis post Eliam *Joannes III, Petrus, Macarius II, Eustochius, Joannes IV* et *Amos*¹.

CAPUT II.

DE CONCILIIS SEXTO SÆCULO CELEBRATIS.

Ad ecclesiasticas causas definiendas, ad extirpandas hæreses et ad reformandam disciplinam, plura hoc sæculo congregata fuerunt concilia. Ad primam pertinent classem quatuor *romana* an. 501 et seq., in quibus Symmachus a factione Lau-

¹ *Macarius* Jerosolymorum episcopus, et Petri successor e propria sede, imperante Justiniano, dejectus est anno 548, quamvis Theophanes id referat ad principatum Justini Junioris. Vide notas Valesii et adjectas adnotationes *Variorum* in Evagrii caput tricesimum septimum libri quarti *Ecclesiasticæ historiæ*. Exturbatus est Macarius, « propterea quod Origenis dogmata asserere dicebatur, » inquit ibidem Evagrius. Ordinatus in ejus locum *Eustochius*, qui post synodum V, cum expellere niteretur origenistas, adversarium autem haberet *Theodorum* Cappadocem acceptum imperatori Justiniano (a quo Theodoro intentatam *de tribus Capitulis* controversiam præmoneo in not. ad cap. II), etiam ipse a propria sede exturbatus est. *Joannes* subrogatus fuit Eustochio, sed post restitutum in sedem suam *Macarium*, quod juxta Victorem Turonensem in Chronico contigit imperante Justino Juniore, juxta Theophanem vero extremis Justiniani temporibus. Venerabilis Baronius, qui *Macarium* in pristinam sedem restitutum ait ante V synodum constantinopolitanam, aperte adversatur Evagrii libro IV, capite xxxix.

Anastasius, quem inter patriarchas antiochenos laudavimus, tum in divinis humanisque litteris eruditus, tum vivendi ratione moribusque conspicuus, valide impugnans hæresim *aphthardocitarum*, autumantium scilicet corpus Domini, etiam ante resurrectionem, fuisse incorruptibile, non vero capacem naturalium et inculpabilium affectionum, subiit indignationem Justiniani, qui per vim cogere instituit episcopos universos, ut hæresim illam, in quam ipse fuerat prolapsus, amplecterentur. Sed contra evenit. Omnes enim antistites adhæserunt *Anastasio*, qui imperterriti animo contradixit imperatori, misso ad illum scripto demonstrans corpus Domini, antequam revixisset, fuisse obnoxium naturalibus perpeccionibus, quæ in reprehensionem non cadunt. Idem Anastasius docuit in *Oratione* ad Antiochenos, necnon in Epistola ad monachos degentes in Syria. Migrasse Justinianum ex hac vita, invisibili percussus plaga, dum adversus Anastasium, aliosque sacerdotes huic assentientes, dictaret deportationis sententiam, refert postremo capite libri quarti prælaudatus Evagrius Scholasticus. Expulit quoque imperator e sede regiæ urbis C. P. *Eulychium* ejusdem hæresis *aphthardocitarum* strenuum impugnatorem.

rentii adulterii, aliorumque criminum accusatus, seipsum purgavit; in postremo autem anni 504, anathemati subjecti fuere cuncti bonorum Ecclesiæ invasores. In *constantinopolitano* anni 518, nomina S. Leonis Magni et Euphemii ac Macedonii episcoporum ejusdem urbis, fuerunt sacris diptychis restituta¹. Romanæ et constantinopolitanæ Ecclesiæ concordia sancita fuit in *romano* Hormisdæ ejusdem anni 518. In altero concilio C. P. amotus est ab omni ecclesiastico ministerio Stephanus episcopus Larissæ et metropolita Thessaliæ, eo quod sibi pontificium jus vendicasset, non expectato episcopi C. P. consensu. Verum Stephani causa eodem anno, qui fuit ær. v. 531, discussa iterum est in concilio *romano*, cum ecclesiæ Illyrici ad jura spectarent apostolicæ Sedis. In *parisiensi* anno 551, depositus est Saffaracus episcopus ejusdem urbis, gravissimi convictus criminis, illique suffectus Eusebius. Emerius item contra canones ordinatus episcopus *Santonensis*, anno 563, amotus fuit decreto concilii in Gallia Aquitanica congregati. Depositi item in *parisiensi* anno 573. Promotus Carnotensis, sede Pap-

Id contigit juxta Baronium anno 564, quem Valesius notis ad Evagrium ait fuisse ultimum annum imperii Justiniani. Hunc autem obiisse anno 565, die 14 novembris, præeuntibus viris doctissimis, nullus dubito. Eutychie vitam eleganti stylo conscripsit illius discipulus *Eustachius*. Fuit Eutychie successor in episcopatu constantinopolitano *Mennæ*, qui ejecto Anthimo antistes creatus est anno 536, et migravit ad superos an. 552. Colitur autem ejus memoria in Menologio Græcorum et in Martyrologio romano die vigesima quinta augusti.

¹ Diptycha, Διπτυχα, *plicatiles*, sive *duplicatæ tabellæ*, in quibus sanctorum præsulum nomina descripta inter missarum solemnias ad illorum laudem et aliorum exemplum palam recitabantur. Eburneæ interdum tabellæ ipsæ erant; unde lib. X *Poem. de S. Martino* ait Venantius Fortunatus:

Nomina vestra legat patriarchis, atque prophetis,
Cui hodie in templo diptychus ebur edit.

Tria fuerunt *Diptychorum* ecclesiasticorum genera, nempe episcoporum, viventium fidelium, et mortuorum in Ecclesiæ communione. Pertractant de his card. Bona lib. II, cap. II, alique agentes de ritibus ecclesiasticis. Ac fuerunt quoque *Diptycha* consulum, quæstorum, aliorumque majori aliquo magistratu fungentium; de quibus Codex Theodosianus, Themistius, Symmachus, alii. Tabellæ item, quibus proci suos describebant amores, dictæ a Juvenali Sat. IX, « blandæ, assiduæ, densæque, » diptychæ a veteribus vocabantur, quoniam duobus constabant operimentis.

polo adjudicata, et anno 579 in *cabillonensi* Salonius Sagittarius, antistes provinciæ narbonensis, ob crimen læsæ majestatis. Contra absoluti fuerunt anno 587 in synodo C. P. Gregorius episcopus antiochenus falso accusatus incestus, atque in *romana* anni 595 Joannes presbyter chalcedonensis, infamatus de hæresi; atque hæc tantum de conciliis, in quibus causæ ecclesiasticorum virorum fuerunt discussæ.

Nam de synodis ad hæreses eliminandas coactis agendum est modo. *Illyrici* itaque et Græciæ antistites anno 515, synodali congressu, a thessalonicensi, suo licet metropolitano, communicante cum Timotheo C. P., discedentes eutychieam damnarunt hæresim, et cum romana Ecclesia se penitus consentire professi sunt. Africani PP. qui anno 507 in synodo *byzacena* provinciæ proconsularis contra Trasamundi ariani regis edicta statuerant episcopos viduis Ecclesiis præficere, exules in *Sardinia* anno 521 aliam synodum celebrarunt, pelagiana dogmata circa gratiam et liberum arbitrium refutantes. Semipelagiani vero in synodo *arausicana*, sedente Romæ Felice IV anno 529, expressius quam antea fuerunt proscripti. Confirmata arausicani concilii decreta anno proximo in synodo Galliæ Viennensis *Valentina*. Hæreses omnes, ac præsertim priscillianistarum, confixit anno 563 concilium *bracarense* in Hispania Tarraconensi.

Pugnatum vero vehementius pro auctoritate synodi chalcedonensis, et Eutychetis atque Nestorii damnatis hæresibus eradicandis. Confirmata prædicta synodus anno 518 in concilio C. P., Severo, aliisque adversantibus communionem privatis, Rursus eodem anno in synodo *tyria* synodus chalcedonensis fuit approbata. *Romæ* autem anno 532 synodo Joannis II *accemetæ* monachi damnati fuerunt, *unum de Trinitate passum* sensu nestoriano negantes. Anthimus, Severus, alique acephali nova excitantes dissidia rursus synodo C. P. anno 536 fuere compressi. Disceptatum de *tribus Capitulis*, id est scriptis Theodori Mopsuesteni, Theodreti contra Cyrillum, et Ibæ Edesseni epistola ad Marim Persam, in concilio C. P. anno 547. De Theodoro pertractatum est singillatim in synodo *mopsuestena*

anno 550. Damnata demum *tria Capitula* in *constantinopolitana II*, et œcumenica synodo *quinta* communiter appellata, in qua et Origenis proscripti fuerunt errores, et iterum confirmatum concilium chalcedonense. Huic synodo V anno 552 congregatæ ab imp. Justiniano, episcopi 155 interfuerunt. Et quamvis Vigilus papa, veritus ne *trium Capitulorum* damnatione¹, quam urgebant eutychediani et acephali, ut elevarent prælaudatum chalcedonense concilium, a quo causam Nestorii non recte dijudicatam fuisse autumabant, quoniam Theodoretum et Ibam in communionem receperat, quamvis Vigilus, inquam, veritus ne *trium Capitulorum* damnatione eutychediana hæresis extolleretur, initio ipsi *quintæ synodo* obsisteret; re tamen discussa illam *Constituto* confirmavit; quemadmodum fecerunt subsequenti pontifices, de quibus cap. præcedenti. Quare modo de auctoritate *quintæ synodi* nefas est hæsitare.

Commemorandum nunc esset concilium *aquileiense* eodem anno 553 post synodum V coactum, in quo eadem synodus V fuit reprobata, quod videretur episcopis occidentalibus compluribus, ob rationem, quam nuper attigimus, contraria chalcedonensi; unde episcopi Veneti, Istriæ et Liguriæ se ab apostolicæ Sedis communionem diuturno schismate segregarunt. Sed hujus concilii, quemadmodum et in illyrico antea celebrati anno 550 pro defensione *trium Capitulorum*, constat nullam

¹ Acerrima de *tribus Capitulis* controversia exagitari cœpit circa an. 546. Eam primum excitavit Theodorus episcopus Cæsareæ in Cappadocia, ut errores origenistarum repullulantes in Palæstina eximeret a damnatione, accusando Theodoretum, quod patrociniatus Nestorio lacesisset scriptis S. Cyrillum Alexandrinum, Theodorum Mopsuestenum, quoniam hæresi nestorianæ viam aperuerat, et Ibam Edessenum, quia in sua ad Marim Persam epistola eundem Theodorum Mopsuestenum cum laude commemorasset. Hinc fraudem Theodori Cappadocis Justinianus imperator non suspicatus, omnium primus cum origenistis in proscriptionem trium illorum *Capitulorum* intendit animum. Quamobrem Vigilus romanus pontifex diu ea in causa hæsitans, fideique christianæ pericula metuens, non levis animi inconstantia peccavit, ut quidam scripsere, sed caute prudenterque se gessit. Ipsius Vigilii *Constitutum*, quo tandem approbavit synodum V, eruit e tenebris eruditissimus Balutius. Extat etiam de hac re Vigilii epistola græco-latina apud Cl. Petrum de Marcu. Plura in dissertatione historica de *V synodo* Henricus cardinalis Norisius.

habendam esse rationem. Hujus est generis synodus episcoporum, qui romanæ Sedi in damnatione trium Capitulorum, ut nuper dicebam, refragabantur, coacta apud Gradum anno 579, a qua synodo metropolitana sedes Aquileia Gradum translata fuit; unde patriarchæ *aquileienses* et *gradenses* deinceps sunt appellati¹. Multo minus laudanda est synodus 80 episcoporum eutychedianorum habita contra concilium chalcedonense anno 512 in *Palæstina*, quam synodum Marcellinus in Chronico vocat « infamem et irridendam. » Reliqua itaque concilia breviter sunt recensenda.

Pro disciplina itaque ecclesiastica indictæ synodi istæ fuerunt: *agathensis* anno 506, *aurelianensis* anno 511, *tarracoenensis* anno 616, *gerundensis* anno 517, *ilerdensis* anno 524, *toletana* anno 527, *vasensis* anno 529, *aurelianensis* anno 533 et anno 538, *barcinonensis* anno 540, *turonensis* anno 567, *bracarenensis* anno 572, *matisconensis* anno 581, *narbonensis* 589, *cæsaragustana* 592 et *barcinonensis* altera anno 599. Aliquas si forte omisimus, supervacaneum est numerare.

CAPUT III.

HÆRESSES SEXTI SÆCULI ENUMERANTUR.

Paucis caput istud absolvitur, nam exortæ hoc sæculo hæreses germina fuerunt eutychedianæ, si errorem excipias mona-

¹ Patriarchatum *gradensem* Venetias transtulit summus pontifex *Nicolaus V* anno 1447, non autem, ut legitur apud Baronium, *Leo IX* anno 1050. Fuit vero primus Venetorum patriarcha S. Laurentius Justinianus. E patriarchatu autem aquileiensi a Benedicto XIV duo constituti sunt archiepiscopatus, unus in civitate *Utini* provinciæ Fori Julii metropoli, et post eversam aquileiam sede patriarchatus. Alter *Goritiæ* inter Alpes sinumque tergestinum, in dominio austriaco, quatuor ab Aquileia leucis. Præclusus est hac divisione facta anno 1752 aditus dissidiis, non semel inter Austriacos Venetosque subortis, vel ob inaugurationem, vel ob visitationem patriarcharum. Condecorarunt vero episcopatum aquileiensem olim sanctissimi antistites, *Hermagoras*, *Hilarius*, *Quirinus*, *Chromatius*, *Niceas*; et posteaquam sedes illa obtinuit jura patriarchatus, quod contigit anno 605, gradensi et aquileiensi sede in unam coeuntibus, et singillatim aquileiensi anno 719, sedente in Petri cathedra Gregorio III, sanctitate ibidem claruerunt *Fridericus* et *Beltrandus*, aliique descripti in *Sacris monumentis* provinciæ Fori Julii ab erudito Patritio Utinensi.